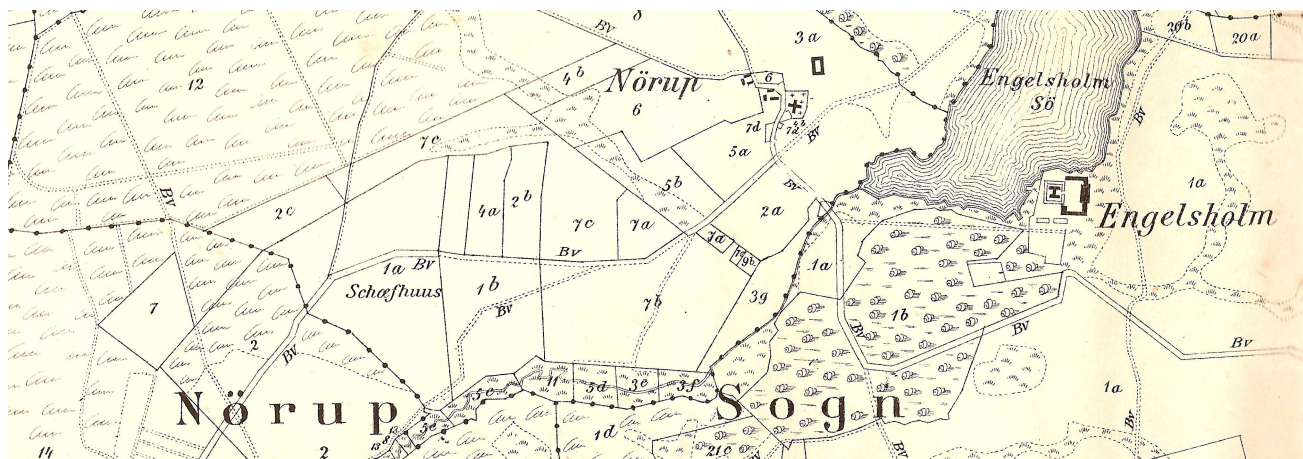

Lokalhistorisk Arkiv og Forening for Nørup Sogn

ArkivNyt

Nr. 2/2013

Ekstra lokale til arkivet

Siden udgivelsen af første nummer af det nye ArkivNyt er der sket store forandringer med hensyn til arkivets lokaler. Grundet betydelig tilgang af arkivmateriale gennem årene var det efterhånden blevet vanskeligt at opbevare og især at præsentere materialet på en overskuelig måde. Derfor har det da også længe været arkivets ønske at få mulighed for at råde over noget mere arkivplads.

Takket være velvillig indstilling fra Firehøjeskolens ledelse har arkivet nu fået mulighed for at disponere over et tilstødende lokale, der tidligere bl.a. har været anvendt til opbevaring af undervisningssæt og andet skolemateriale. Bestyrelsen og arkivets øvrige støtter har derfor i den senere tid været optaget af at få det nye lokale klargjort. Samtidig er det gamle lokale også blevet frisket op, og arkivet kan nu fortsætte sit arbejde i nogle stærkt forbedrede rammer.

Arkivets gamle lokale under istandsættelsen

Arkivets nye lokale

Folkeminder og overleveringer i Nørup Sogn

Af Peter Egholm Jensen

Overalt i landet finder man sagn og mundtlige overleveringer samt mere overnaturlige beretninger eller spøgelseshistorier med tilknytning til et lokalt område. Mange af ArkivNys læsere kender sikkert også nogle af de spøgelseshistorier, der knytter sig til Engelsholm Slot.

En af Danmarks kendteste folkemindesamlere var Evald Tang Kristensen, født i Nørre Bjert ved Kolding i 1843 og død i Mølholm ved Vejle i 1929. Det materiale, han indsamlede, opbevares i dag i Dansk Folkemindesamling på Det Kongelige Bibliotek.

Mindre kendt er Thorkild Gravlund (1879 – 1939), der var en dansk forfatter og folke-mindeforsker. Men i hans flerbindsværk "Herredsbogen", der bl.a. handler om den gamle danske rigsinddeling, er der mange beretninger om folkelige skikke og sagn, og i bogen om Jylland kan man i afsnittet om Jælling Syssel (Jælling eller Tørrild Herred) også læse:

"Store skove har strakt sig gennem syslet ud til skovsende i Sønder Omme ved Sysselskellet. Røverne lå i Nørup Dal. Kong Ran sad i Randbøl og havde strid med Amlundkongen i Lindballe. Nord for Randbøl kom Amlund som en skov over Ran i Kongedal, og Ran fik en høj på sin kirkegård".

Det berettes også, at:

"Randbølkongen, han hedder Herremanden på Engelsholm, gav sin Datter atten Sogne i Medgift, næsten hele Syslet, og tog "Medens Enge" fra Vejle By. Derfor kører han nu som Genfærd med fire sorte for. I Gadbjerg Sogn kører den fredløse herre i Karet over Smidstrup marker. Ved Engelsholm i Nørup Sogn rider en Skytte med "Himmelhunde", fordi han vilde jage til evig Tid. Og den fynske Palle Jæger rider her i Jælling Her-

red gennem Lindeballe Skove med gloende glammende Hunde. Han farer gennem en Gaard i Gadbjerg".

Jælling og Tørrild Herred gengivet fra T. Gravlunds bog "Herredsbogen".

Sluttelig er der også en lille beretning med en speciel udgang, der angiveligt fandt sted i nærheden af Vandel Dam:

"Ved det andet Kampsted, mellem Aarst og Randbøl, stod nord for Vandel "æ Nørbanke" tre-ogtyve Sten, en Kone med sine Faar, som hun vilde klippe Pinsemorgen: de blev til Sten".

Som man kan se, skete der - i hvert fald i følge den folkelige overlevering - mystiske ting og sager her på egnen. Såfremt der blandt læserne er kendskab til lignende overleveringer - også gerne af nyere dato - hører arkivet gerne herom.

Kilde: Thorkild Gravlund, Herredsbogen-Jylland. H. Aschehoug & Co. Kbh. 1930.

Fra bypige til bondekone

Af Elin Pedersen

Jeg er født og opvokset i byen, og der stod ikke skrevet i stjernerne eller andre steder, at jeg skulle ende som landmandskone.

I 1965 traf jeg Frithiof, og så slog mit liv en kolbøtte. Det var ikke uden betænkeligheder, jeg valgte at skifte min uddannelse som øko-

noma ud med en læreplads som landmand. Men ungdommens tro på, at man kan, hvad man vil, gjorde, at jeg vovede springet. Landbruget havde muligvis været bedre tjent med, at jeg var blevet ved det, jeg havde lært, men det gik.

Det var i alle måder en helt fremmed verden, jeg kom til. Der var mange ting at sætte sig ind i, ikke bare det faglige var nyt, men også hele miljøet. Måden, naboer og familie omgik hinanden på, var total anderledes, end jeg var vant til.

Sproglige udfordringer

Selve sproget var jo en fremmed verden, som det tog mig lang tid at lære. Ikke bare hvad de sagde, men ligeså meget, hvad de mente med de forskellige udtryk.

Et eksempel: En kone kom på barselvisit, da vi havde fået Dorte, og sagde med begejstring i stemmen: "Det er da et grumt barn"! Da måtte jeg godt nok lige have en oversættelse, men det var jo godt ment!

Diverse "fagudtryk" kneb det også med, men jeg prøvede at huske dem, så jeg ikke blev alt for meget til grin ved at spørge dumt.

Men den store udfordring lå jo i det daglige arbejde på gården. Jeg fik et råd af en nabo, at jeg skulle lade være med at lære at malke, for så blev jeg bare sat til det? Det lod jeg så være med, der var nok andet jeg kunne hjælpe med. Heldigvis havde jeg en meget tålmodig læremester, ellers var det aldrig gået.

Bondekonens arbejde

De første år havde vi malkekvæg. Det, synes jeg, var dejligt. Men også der var alt jo fremmed, så jeg måtte lytte og spørge meget. Når de nye kalve kom, skulle vi lære dem at drikke, det var hyggeligt, især når de var lidt samarbejdsvillige!

At hjælpe dyrlægen en sen nattetime med at få koens livmoder ind på plads var en af de oplevelser, jeg fik, som nybegynder.

Der skulle jo også hakkes roer. Jeg synes, det var dejligt at gå der, når vejret var godt, men surt, når det var koldt. Det første år var der nok lidt rigeligt svind. Det kneb med at kende ukrudt fra roer, men alt kan jo læres.

Da det blev høsttid, måtte jeg i gang på traktoren. Den blev jeg nu aldrig rigtig dus med, men igen alt kan jo læres dog med mere eller mindre held!

Da det blev efterår, skulle vi have kartoflerne op. Det var noget af det, jeg aldrig blev glad for. Heldigvis anskaffede vi os en optager, så vi slap for at ligge og kravle på knæene i den våde jord. Vi havde mange kartofler, så helt frem til jul sorterede vi, så snart vi havde tid, men da kunne vi stå inde.

En af de helt store udfordringer kom, da jeg skulle være med til at slagte gris første gang. Godt nok havde jeg i mit arbejde som økonoma stået med halve grise, der skulle partes, men jeg havde aldrig været med i hele processen. Jeg var lidt spændt og meget nervøs, men det gik. Selv det at røre i blodet og lave blodpølse "overlevede" jeg og lærte meget af det. Martin "slagter" Madsen fra Randbøl var god at have som læremester.

Opbygning og forandring

Jeg var så heldig at komme til et næsten nyt stuehus. Det var bygget i 1962.

Stuehuset på Hærvejen 70

Da vi blev gift, lavede vi en lejlighed på 1.sal til min svigermor. Der boede hun til sin død i 1974.

I 1967 købte vi Marinus Juhls ejendom i Nørupdal (Hærvejen 75). Jorden lå godt i forhold til vores, og de ville gerne af med det. De blev boende i stuehuset, og det var vi alle glade for. Et par år efter overtog vi også gården (Hærvejen 70) efter min svigermor. Det var dejligt at få foden under eget bord, selv om det daglige arbejde var det samme.

Efterhånden kom børnene til, vi fik 3 piger, som alle lærte at gå med i det daglige arbejde. Det var jo almindeligt, og jeg tror det var sundt.

Omkring 1970 satte vi køerne ud og gik over til at have søer og smågrise. Det var i de år, hvor alt skulle specialiseres. De gammeldags landbrug med lidt af hvert var ved at forsvinde. Vi snakkede da sommetider om, om det var en god udvikling, at alt skulle være stort, men bagklog kan man jo altid være.

I 1974 købte vi en brugt mejetærsker. Frithiof var træt af at vente på, at det blev hans tur til at få høstet. Især de år hvor vejret drillede. Nu kunne han høste, når tiden var til det. Det var et stort fremskridt.

Vi byggede i de år, hvor det var dyrt at låne penge, så der skulle arbejdes hårdt for at få enderne til at nå sammen. Der var i lange perioder ikke plads i budgettet til fremmed hjælp, men vi var jo unge og havde mod på det.

På et tidspunkt tilbød landboforeningen et kursus i svinehold for landmandskoner. Det meldte jeg mig til sammen med en nabokone. Vi havde det sjovt, og lidt lærte vi da også! Ferie var ikke noget, vi tænkte så meget på, men på et tidspunkt fik vi en gammel campingvogn, og når vi havde en medhjælper, kunne vi komme af sted en weekend. Det nød vi meget.

Gården sælges

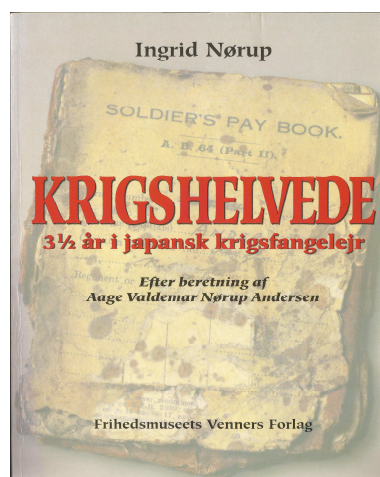
I 1989 var jeg blevet førtidspensionist efter en operation, som ikke blev helt vellykket. Frithiof døjede med astma og rygerlunger, så vi besluttede at sætte gården til salg. Det tog et år, inden det lykkedes. Men i 1990 flyttede vi til Nørup, De Lichtenbergsvej 14, og vi var glade for at få lidt frihed og nød, at vi kunne tage af sted, når vi havde lyst. Det var et kapitel, der var afsluttet. Dog uden vemod. Når kræfterne ikke er til det, er det bedre at holde.

Alt i alt vil jeg sige, at de 24 år som landmandskone var gode, men vi var også enige om, at livet som pensionister heller ikke var så ringe.

Fra Nørup og Skjern til Singapore og japansk krigsfangelejr

Af Peter Egholm Jensen

En af foreningens medlemmer faldt for nogle år siden over denne lille bog i en Københavns antikvarboghandel, og opmærksomheden blev fanget af forfatterens mellemnavn – Nørup. Aage Valdemar Nørup Andersen er søn af sognepræst Søren Andersen og hustruen Julie Eleonora Mygind. Søren Andersen var sognepræst i Nørup fra 1898 – 1908, og sønnen er født den 25. april 1908 i Nørup sogn, kort før Søren Andersen flyttede til et andet embede i Skjern, hvor Aage så voksede op. Aage var den eneste af Søren Andersens og Julies børn, der fik mellemnavnet Nørup.

Aage Valdemar Nørup Andersens liv har på flere måder været ekstraordinært ikke mindst på grund af hans ophold i japanske krigsfangelejre i sammenlagt 3 ½ år. Forfatteren har i sin dokumentariske beretning dog undladt at skrive om de grusomste oplevelser, som han og hans medfanger var udsat for, men alligevel er det en interessant beretning om en måske mindre kendt del af historien om 2. Verdenskrig.

Beretningen er skrevet af datteren Ingrid Nørup på baggrund af 20 kassettebånd indtalt af Aage Valdemar Nørup Andersen, og som blev fundet i en skrivebordsskuffe efter hans død.

Aage Valdemar Nørup Andersen kom til Singapore i 1934, og da japanerne i december 1941 angreb den britiske koloni, var han ansat i et britisk firma og tillige medlem af det lokale hjemmeværn. I forbindelse med briternes kapitulation kom Aage i japansk fangenskab, hvilket i alt kom til at vare i 3 ½ år. I en periode fra april 1942 til januar 1943 var han i en lejr og på et arbejdshold i Thailand, der skulle bygge Kwai-jernbanen og den senere så berømte bro kendt fra filmen "Broen over floden Kwai". I lejren var der 25.000 fanger, hvoraf 16.000 døde eller blev dræbt under bygningen af Kwai-jernbanen.

Til dem, der måske har læst bogen eller set filmen om River Kwai, har Aage Valdemar Nørup Andersen denne faktuelle rettelse til beretningen:

"..., at der intet vand var i floden, at broen ikke blev sprængt i luften, hverken ved den lejlighed eller senere, og at der absolut ikke eksisterede en engelsk officer, der af misforstået stolthed havde samarbejdet med japanerne. Havde der eksisteret en sådan, ville han for længst være blevet myrdet af sine egne".

Kilde: Ingrid Nørup: Krigshelvede 3 ½ år i japansk krigsfangelejr efter beretning af Aage Valdemar Nørup Andersen. Frihedsmuseets Venners Forlag, 1999.

For 50 år siden – Nørup Centralskole

Af Ida Hasring

Den 2. september 1963 begyndte omkring 130 børn på den nybyggede skole Nørup Centralskole. De kom fra de dengang eksisterende otte små skoler (forskoler og hovedskoler) i Nørup sogn. I mange år allerede fra 1930'erne arbejdede sognerådet og skolekommissionen med planer for en anden skolestruktur i Nørup sogn.

I 1940'erne satte krigen en stopper for arbejdet, men i 1950'erne startede diskussionen igen. I begyndelsen af 1960'erne besluttede man sig så for en løsning. Der skulle være én skole i Nørup sogn, og den skulle ligge i Ny Nørup. Nørup Centralskole skulle bygges i forbindelse med en sognegård. Alle børn i Nørup sogn skulle mødes her, men i Gammelby ville de beholde deres skole, som var blevet bygget i 1959, men i 1966 ophørte skolen og eleverne blev overflyttet til Nørup.

Lærerne fra de forskellige skoler fulgte med til den nye skole. O.M. Jensen fra St. Lihme skole blev den første skoleinspektør, men kun i 1½ år. De øvrige lærere var: Thorvald Wåben fra Nørup skole, W. Jørgensen fra Mørup skole, Henry Møller fra Lihmskov skole, Sofie Hansen fra St. Lihme forskole, Anna Kirsine Hansen fra Ll. Lihme forskole, Gerda Thorborg fra Nørup forskole og Johanne Skovgaard Møller. Derudover blev Doris Risom ansat som skolekøkkenlærer. Der blev bygget fire lærerboliger ved skolen.

Den endelige indvielse fandt sted året efter i 1964, hvor sognegården også stod færdig. Nørup Centralskole blev hurtig tosporet og udbygget med 8., 9., og 10. klasse. Flere gange er skolen blevet udvidet. Først med et bibliotek, senere i 1978 med en ny klynge med syv klasseværelser og grupperum. På det tidspunkt toppede elevtallet med 350 elever. Senere er den igen udvidet.

Skolebygningen og legeplads, ca. 1970

Ved Nørup skoles 25 års jubilæum blev der holdt en jubilæumsreception. Det blev der ikke ved skolens 50 års jubilæum, for da var Nørup skole blevet ændret til Firehøjeskolen. I 2012 indgik Nørup- og Vandel skole en ordning med fælles ledelse og én økonomi. På de to skoler er der tilsammen ca. 370 elever.

Den 1. klasse, der startede på Nørup Centralskole i 1963:

Første række fra venstre: Keld Iversen, Børge Jensen, Kaj ?, Jan Nielsen, Bent Christensen, Jens Riis Poulsen.

Anden række fra venstre: Fru Hansen, Peter Hauge, Henrik Pallesen, Kaj Nielsen, Jens Peter Gjødsbøl, Holger ?, Finn Nielsen.

Tredje række fra venstre: Christa Hansen, Margit Dinesen, Susanne Tranholm, Conny Nielsen, Ulla Nielsen, Johanne Thomsen. (Anni Overgaard var fraværende).

Efterlysning

Arkivet er meget interesseret i gamle skolebilleder. Vi har en fin samling fra 1973, men fra tiden før er der desværre en del mangler. Så kig i de gamle fotoalbum og lad os tage en kopi, eller indscan dem og send dem til os pr. mail (husk navne). Billeder med situationer fra selve skolen mangler vi også. Måske er der billeder fra første skoledag, skolefester, lejrteure eller andre arrangementer. Tænk derfor på arkivet.

HUSK ...

at forny medlemsskabet af Lokalhistorisk Arkiv og Forening for Nørup Sogn og støt dermed fortsat arbejdet med at sikre sognets historie for eftertiden.

Kontingentet er for 2014 uændret 50 kr. pr. person og 100 kr. pr. husstand. Beløbet bedes så vidt muligt indbetalt senest den 14. marts 2014 til foreningens konto i Danske Bank 1551 11257976.

Såfremt man ikke har mulighed for at overføre pengene elektronisk, vil det dog fortsat være muligt at betale kontant fx i forbindelse med omdelingen af ArkivNyt, hvilket næste gang finder sted i marts/april 2014.

Anmodning om assistance til ajourføring af arkivet ejendomsbeskrivelser

I arkivet har vi en meget fin billedsamling med fotografier samt øvrig dokumentation af alle ejendomme i sognet. Dog trænger vi efterhånden til at få materialet opdateret både med nye fotos, men også vedrørende nye ejere, der er kommet til over de sidste 15 – 20 år.

Derfor vil vi i arkivet være meget taknemmelige for at modtage nye fotos fra foreningens medlemmer, der kan dokumentere både nybyggeri, tilbygning og øvrige forandringer. Vi vil også meget gerne have andre former for dokumentation vedrørende ejendommene samt vedrørende disses ejere.

Julemøde på Skovbrynet

Nu nærmer vi os juletiden, og traditionen tro holder vi vores årlige julemøde på Skovbrynet:

Torsdag den 5. december 2013 kl. 19:00

Pris: 40 kr. inkl. æbleskiver, gløgg og kaffe.

Vi håber at se rigtig mange denne aften!

Luftfoto af Nørup Centralskole og Sognegård fra 1979

Kolofon	
Udgiver	Lokalhistorisk Arkiv og Forening for Nørup Sogn Tørskindvej 3 Ny Nørup 7182 Bredsten E-mail adresse: noeruplokalarkiv@gmail.com
Redaktion	Peter Egholm Jensen (ansvarshavende), tlf.: 2242 4919, e-mail: peteregholm@jensen.tdcadsl.dk Ida Hasring, tlf.: 7588 3156, e-mail: ida.poul@privat.dk
Bestyrelse	Formand og sekretær: Ida Hasring, Dyrehavevej 12, Nørup, 7182 Bredsten Næstformand: Peter Egholm Jensen, Gøddinghusevej 20, Gødding Huse, 7183 Randbøl Kasserer: Marianne Jensen, Hærvejen 96, 7182 Bredsten Bestyrelsesmedlem: Pia Sylvest, Sødovervej 25, 7182 Bredsten Bestyrelsesmedlem: Jytte Skovbjerg, Billundvej 48, Nørup, 7182 Bredsten 1. suppleant: Karen Jensen, De Lichtenbergsvej 27, Nørup, 7182 Bredsten 2. suppleant: Inge Enevoldsen, De Lichtenbergsvej 1 A, Nørup, 7182 Bredsten
Tryk	Billund Bogtryk
ISSN	2245-8115